

Педагогічні науки

УДК 378.016:37.091.12:78:071.4-051

Михалюк Алла Михайлівна

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»*

Михалюк Алла Михайловна

*кандидат педагогических наук, старший преподаватель
кафедры художественных дисциплин и методик обучения
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический
университет имени Григория Сковороды»*

Alla M. Mykhaliuk

*Ph.D., senior lecturer in Art disciplines and teaching methods department
of state higher educational institution «Pereiaslav-Khmelnytsky State
Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda»*

**КРИТЕРІАЛЬНО-РІВНЕВА ХАРАКТЕРИСТИКА
СФОРМОВАНOSTІ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
КРИТЕРИАЛЬНО-УРОВНЕВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА
СФОРМИРОВАННОСТИ ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ КУЛЬТУРЫ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА
CRITERION-LEVEL DESCRIPTION IN PERFORMANCE CULTURE
FORMATION OF FUTURE MUSIC ART TEACHERS**

Анотація. У статті розглядається виконавська культура як феномен, що є одним із показників досконалої інструментально-виконавської підготовки студентів вищих закладів освіти. Науково обґрунтовано групу критеріїв та показників сформованості означеної

якості. Окреслено рівні сформованості виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ключові слова: виконавська культура, критерії та показники, рівні, майбутній вчитель музичного мистецтва.

Аннотация. В статье рассматривается исполнительская культура как феномен, который является одним из показателей совершенной инструментально-исполнительской подготовки студентов высших учебных заведений. Научно обоснованно группу критериев и показателей сформированности отмеченного качества. Очерченно уровни сформированности исполнительской культуры будущих учителей музыкального искусства.

Ключевые слова: исполнительская культура, критерии и показатели, уровни, будущий учитель музыкального искусства.

Abstract. The article deals with performing culture as a phenomenon which is one of the improved instrumental performing training indicators in students of higher musical pedagogical educational institutions. The ways of pedagogical diagnosing in performance culture formation of future music art teachers are highlighted. The criteria group and the forming designated quality indicators are scientifically substantiated. The performance culture levels of the future music art teachers are outlined.

Keywords: performance culture, criteria and indicators, levels, future teacher of music art.

Постановка проблеми. В умовах реформування української системи освіти якість стає наріжним каменем, який визначає перспективність поставлених завдань та ефективність їх розв'язання. В Національній доктрині розвитку освіти визначено, що освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів,

зміцнення авторитету й конкурентоздатності української держави на міжнародній арені, а якість освіти визначена пріоритетним напрямком державної політики в галузі освіти і є передумовою національної безпеки країни [5].

Висловлені позиції екстраполюються на процес фахової підготовки студентів вищих музично-педагогічних навчальних закладів, результатом удосконалення якого повинен стати не лише процес підвищення якості інструментально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва, а й зростання особистісної культури майбутніх педагогів-музикантів. Таким чином, існує потреба в подальшій модернізації змісту навчання майбутніх учителів музичного мистецтва щодо створення передумов для удосконалення рівня їх виконавської культури. Виконавська культура майбутнього вчителя музичного мистецтва визначаємо як інтегровану професійно-особистісної властивість, яка характеризує високий рівень оволодіння мистецькими знаннями, музично-виконавськими вміннями, педагогічними компетенціями, що виражається в здатності до художньо обґрунтованої та педагогічно доцільної інтерпретації змісту музичного твору та забезпечує в умовах виконавсько-педагогічної діяльності особистісне професійно-творче зростання [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Літературний огляд праць таких вітчизняних педагогів-науковців, як О. Андрейко, Л. Гусейнова, Н. Згурська, а також зарубіжних Л. Арчажникової, В. Борисевича, Н. Нургаян, В. Орлової, У Лінсян свідчить про варіативність запропонованих у дослідженнях критеріїв та показників сформованості виконавської культури майбутніх учителів музики. Вищезазначене дозволяє стверджувати, що проблема діагностування сформованості виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва є актуальною як для теорії, так і для практики вищої музично-педагогічної освіти.

Мета статті – визначити й обґрунтувати критерії, показники та рівні сформованості виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Діагностування як важливий етап педагогічного дослідження, забезпечує розв'язання різнопланових проблем мистецької освіти шляхом фіксації, виміру й оцінки певного педагогічного явища, тим самим характеризуючи стан його сформованості [3; 4]. Слід відмітити, що у педагогічній теорії та практиці існує значна кількість підходів щодо зв'язку понять «критерій» та «показник». У дослідженні вважаємо за доцільне дотримуватися такої позиції розуміння поняття «критерії та показники якості навчальної діяльності», як сукупність ознак, на основі яких здійснюється оцінювання умов, процесу і результату навчальної діяльності, що відповідають поставленим цілям [1].

З'ясування рівня сформованості виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва здійснюється під час проведення констатувального експерименту, що відбувається у два етапи. В ході виконання першого етапу діагностики, у відповідності до компонентної структури виконавської культури, визначаються критерії та показники сформованості даного феномену, а саме:

1. Міра зацікавленості виконавською діяльністю майбутніх учителів музики. Показниками цього критерію виступають ступінь інтересу до виконавської діяльності, потреба у самовираженні в процесі виконавської діяльності, характер ставлення до майбутньої професії.

2. Ступінь опанування мистецькими знаннями й педагогічними компетенціями визначається за такими показниками: обсяг музично-історичних та музично-теоретичних знань, міра поінформованості щодо музично-виконавського репертуару, глибина знань вікових особливостей музичного сприймання.

3. **Якість виконавського висловлювання** виражається за такими показниками: рівень розвитку музично-виконавських умінь, ступінь володіння інтерпретаційно-аналітичними вміннями, міра здатності до художньо-педагогічної комунікації.

4. **Здатність до художньо-творчої виконавської діяльності** визначається згідно таких показників: наявність досвіду самостійної музично-пошукової діяльності, сформованість ціннісних орієнтацій у сфері музики, рівень розвитку творчих здібностей.

Організація роботи констатувального експерименту вимагає чіткого уявлення про існуючі рівні якості сформованості виконавської культури майбутніх учителів, що відбивають динаміку змін та характер педагогічно-виконавської діяльності, уможлиблюють проектування, поетапну організацію, диференціацію й особистісну орієнтацію виконавського процесу. Умовне виділення означених критеріїв та показників дало змогу виокремити діагностичні характеристики чотирьох рівнів сформованості виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: креативного (високого), компетентного (достатнього), нормативного (задовільного), адаптивного (низького).

Креативний (високий) рівень характеризується стійким інтересом майбутніх учителів музичного мистецтва до виконавської діяльності, потребою у самовираженні в процесі концертно-виконавської діяльності, ціннісним ставленням до обраної професії вчителя музики. Студенти, які належать до групи з креативним рівнем сформованості виконавської культури, демонструють глибокі знання щодо музично-історичних та музично-теоретичних дисциплін, мають повну обізнаність в особливостях фортепіанного репертуару. Реципієнти виражають глибокі знання щодо вікових особливостей музичного сприймання. Для респондентів характерне досконале володіння музично-виконавськими та інтерпретаційно-аналітичними вміннями. Також у майбутніх учителів

музичного мистецтва на високому професійному рівні сформована здатність здійснювати художньо-педагогічну комунікацію. Реципієнти, що належать до креативного рівня проявляють повну самостійність щодо індивідуальних пошуків інтерпретаційної концепції музичних творів, вміють давати адекватну самооцінку особистому рівню виконавської діяльності й об'єктивно оцінювати інших, успішно створюють яскраво-творчі, художньо обґрунтовані інтерпретації фортепіанних творів.

Компетентний (достатній) рівень відзначається нестійким інтересом студентів до виконавської діяльності та характеризується позитивним ставленням до обраної професії вчителя музики. Майбутні вчителі музичного мистецтва володіють системою музично-історичних та музично-теоретичних знань, проте означені знання не відзначаються повною ґрунтовністю й усвідомленістю. Студенти проявляють широку обізнаність у фортепіанному репертуарі. Вони спроможні застосовувати в майбутній виконавсько-педагогічній діяльності знання вікових особливостей музичного сприймання. Для студентів, що належать до компетентного рівня сформованості виконавської культури характерне недосконале володіння музично-виконавськими та інтерпретаційно-аналітичними вміннями. В достатній мірі у майбутніх фахівців сформована здатність до здійснення художньо-педагогічної комунікації, вони відзначаються прагненнями досягати самостійності щодо вибору особистісної інтерпретаторської концепції фортепіанних творів. Реципієнти вміють оцінювати власні виконавські досягнення й об'єктивно оцінювати інших, але подекуди їм не вистачає професійної компетентності. Студенти прагнуть створювати художньо-образні інтерпретації фортепіанних творів, однак вони не відзначаються яскраво-творчим, художньо-довершеним втіленням.

Нормативний (задовільний) рівень сформованості виконавської культури майбутнього педагога-музиканта можна охарактеризувати як

такий, в якому ступінь означеної якості виражається у певних усталених нормах праці. Студент проявляють вибірковий інтерес до виконавської діяльності, їм притаманна схильність до обраної професії вчителя музики. Студенти відзначаються вузьким діапазоном в оперуванні музичними знаннями. Реципієнти недостатньо обізнані у виконавському репертуарі, тому у них виникають певні труднощі щодо вибору фортепіанних творів відповідно до вікових особливостей музичного сприймання учнів. Респонденти, що належать до групи із задовільним рівнем сформованості виконавської культури характеризуються недосконалим володінням музично-виконавськими вміннями, у них виникають певні труднощі щодо здійснення художньо-педагогічної комунікації у процесі виконавсько-педагогічної діяльності. Студенти нормативного рівня не проявляють належної ініціативи стосовно самостійного визначення концепції виконавської інтерпретації фортепіанних творів, хоча й володіють відносно стійкою системою естетичних ціннісних орієнтацій. Студенти намагаються створювати художньо-творчі виконавські інтерпретації фортепіанних творів, однак для цього у них недостатньо сформовані знання, розвинені уміння й навички.

Адаптивний (низький) рівень сформованості виконавської культури у студентів відзначається байдужим ставленням студентів до виконавської діяльності. Вони не розуміють зв'язку майбутнього професійного успіху з рівнем власної виконавської підготовки. Студенти відзначаються індиферентністю щодо подальшого удосконалення виконавської майстерності, яке замінюється бажанням формального отримання диплому. Реципієнти, які належать до групи з адаптивним рівнем сформованості виконавської культури, мають незадовільну музично-теоретичну підготовку, не вміють добирати фортепіанний репертуар у відповідності до індивідуальних можливостей учнів, вони демонструють мінімальні знання вікових особливостей музичного сприймання. Майбутні

вчителі музичного мистецтва не в змозі створювати художньо-образні інтерпретації фортепіанних творів. Також у респондентів нерозвинена здатність здійснювати художньо-педагогічну комунікацію, що свідчить про виконавсько-педагогічну некомпетентність.

Висновки. Отже, умовне визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва дозволяє оцінити стан досліджуваної якості студентів на етапі констатувального експерименту, а також надає надійні орієнтири для організації подальшої дослідницької роботи з віднаходження шляхів педагогічного керівництва процесом виконавської підготовки студентів з метою формування у них виконавської культури.

Література

1. Енциклопедія освіти / [за ред. В.Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Михалюк А.М. Змістовно-структурна характеристика виконавської культури майбутнього вчителя музики / А.М. Михалюк // Наукові записки. Серія: Педагогічні та історичні науки. Випуск С (100). – К. : НПУ, 2012. – С. 164 – 170.
3. Мозгальова Н.Г. Теоретико-методичні засади інструментальної підготовки вчителя музики [Текст] : монографія / Н.Г. Мозгальова ; Нац. Пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2011. – 486 с.
4. Педагогічний експеримент : навч. посіб. для студ. пед. вузів / [В.І. Євдокимов, Т.П. Агапова, І.В. Гавриш та ін.]. – Х. : ОВС, 2001. – 148 с.
5. Указ Президента України № 347/ 2002 від 17 квітня 2002 р. «Про національну доктрину розвитку освіти». – Електронний ресурс <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/main/tt4003y2002>.